

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ ΦΡΙΚΗΣ

Η ΦΡΙΚΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

του υποστρατήγου ε.α. Νικολάου Ζαρκάδα

Δανείστηκα την επικεφαλίδα του κειμένου μου από τον τίτλο του βιβλίου του Γερμανού συγγραφέα Χ.Φ. Μάγιερ, που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις ΚΑΛΛΕΝΤΗΣ. Το Κομμένο ένα μικρό ειδυλλιακό χωριό του κάμπου με 657 κατοίκους, κατά την περίοδο της κατοχής, απέχει από την Άρτα 14 χιλιόμετρα και είναι κτισμένο κοντά στις εκβολές του Άραχθου ποταμού. Είναι ένα παραδοσιακό χωριό της ελληνικής υπαίθρου και θα ήταν άγνωστο, όπως είναι και τόσα άλλα χωριά της περιοχής, αν τον Αύγουστο του 1943 δεν είχε συμβεί το τραγικό γεγονός «της σφαγής του Κομμένου» από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής.

Στις γραμμές που ακολουθούν λίαν περιληπτικά και με πόνο ψυχής θα προσπαθήσω να περιγράψω το ολοκαύτωμα του Κομμένου.

Είναι 11η Αυγούστου 1943. Στο χωριό έχουν κατέβει από τα ορεινά λημέρια τους άνδρες των αντιπάλων οργανώσεων εθνικής αντίστασης ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ, για να ορίσουν την συνεισφορά του χωριού σε τρόφιμα. Βασικά, το Κομμένο ανήκε στην επιτροπή του ΕΔΕΣ. Η αντιπαράθεση των δύο ομάδων ήταν έντονη. Τη στιγμή εκείνη ένα ανοιχτό γερμανικό όχημα εμφανίστηκε ξαφνικά να κινείται προς την πλατεία του χωριού. Ο Γερμανός οδηγός προφανώς έχασε τον έλεγχο του οχήματος, το οποίο έπεσε στο αυλάκι στην άκρη του δρόμου και οι τρεις άνδρες, Γερμανοί αξιωματικοί, που επέβαιναν σε αυτό πάγωσαν, όταν αντίκρυσαν σε μικρή απόσταση οπλισμένους αντάρτες του ΕΛΑΣ. Μέσα στο αυτοκίνητο ήταν και ο συνταγματάρχης Ζάλμινγκερ, διοικητής του γερμανικού συντάγματος της περιοχής, που μαζί με τις μονάδες του είχε στρατοπεδεύσει στην κοιλάδα του Λούρου ποταμού.

Από το περιστατικό αυτό εκτιμήθηκε εκ μέρους της γερμανικής διοίκησης, ότι το χωριό Κομμένο βρίσκεται στα χέρια συμμοριτών και ότι έπρεπε να ληφθούν μέτρα εναντίον τους. Η απόφαση δεν άργησε να ληφθεί και η διαταγή που δόθηκε στις 14 Αυγούστου 1943, ήταν σαφής και κατηγορηματική: «Η ομάδα Ζάλμινγκερ να προετοιμάσει αιφνιδιαστική επιχείρηση κατά της διαπιστωμένης συμμορίας στο Κομμένο».

Αποφασίστηκε η εκτέλεση της «επιχείρησης εκδίκησης», όπως χαρακτηρίστηκε, για τις 16 Αυγούστου 1943 και ανατέθηκε στο 12ο Λόχο του 3ου

Τάγματος του 98ου Συντάγματος Ορεινών Καταδρομών. Διοικητής του λόχου ήταν ο υπολοχαγός Βίλι Ρέξερ. Τον συντονισμό και την επίβλεψη θα είχε ο διοικητής του 3ου Τάγματος, ταγματάρχης Κλέμπε.

Η διαταγή του υπολοχαγού Βίλι Ρέξερ προς τον λόχο του ήταν σκληρή και απάνθρωπη «κανένας δεν πρέπει να επιζήσει, όλοι στο χωριό πρέπει να εκτελεστούν».

Με την ανατολή του ηλίου στις 16.08.1943, επόμενης ημέρας της εορτής της Κοίμησης της Θεοτόκου, οι Γερμανοί έφτασαν στο χωριό και άρχισαν την εκκαθαριστική επιχείρηση, χωρίς την παραμικρή αντίσταση εκ μέρους των κατοίκων ή την ανταλλαγή κάποιου πυροβολισμού.

Η κατάσταση που ακολούθησε δεν είναι δυνατόν να περιγραφεί και να αποδοθεί με λόγια. Είναι συγκλονιστικές οι μαρτυρίες των επιζώντων. Πολλοί κάτοικοι κάηκαν ζωντανοί μέσα στα σπίτια τους, μέσα στα οποία οι Γερμανοί πρώτα έριχναν χειροβομβίδες και στη συνέχεια πυροβολούσαν από τις πόρτες. Δεν έλλειψαν και οι ακατονόμαστες βιαιότητες και θηριωδίες. Έβαζαν βαμβάκι στο στόμα παιδιών και μετά το άναβαν, βίαζαν γυναίκες, άνοιγαν τις κοιλιές των εγκύων και αφού έβγαζαν τα αγέννητα έμβρυα, τα τοποθετούσαν στην αγκαλιά των νεκρών μητέρων.

Τραγικός ο απολογισμός. 317 νεκροί εκ των οποίων 97 νήπια και παιδιά μέχρι 15 ετών, 14 υπερήλικες άνω των 65 ετών και 119 γυναίκες και 87 άνδρες ηλικίας 16-65 ετών. Εξοντώθηκαν τελείως 20 οικογένειες. Σφαγιάστηκαν ο δάσκαλος και οι δύο ιερείς του χωριού. Μάλιστα ο ιερέυς Λάμπρος Σταμάτης, ήταν ο πρώτος κάτοικος που συνάντησαν οι Γερμανοί την ώρα που πήγαινε στην εκκλησία με το ιερό ευαγγέλιο και τον σταυρό στο χέρι. Κάηκαν 181 σπίτια, ενώ έμεινα όρθια μόνο δύο. Πραγματικό ολοκαύτωμα.

Τραγικό το αποτέλεσμα για το χωριό Κομμένο, άδοξο όμως και το τέλος του συνταγματάρχη Ζάλμινγκερ με εισήγηση και πρόταση του οποίου αποφασίστηκε η καταστροφή του χωριού. Στα τέλη Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους, μετά την παράδοση της διοίκησης του συντάγματός του και ενώ επέστρεφε από τα Ιωάννινα στο στρατόπεδό του στην Κοιλιάδα του Λούρου, το αυτοκίνητο στο οποίο επέβαινε έπεσε πάνω σε έναν κορμό δέντρου που είχε τοποθετηθεί στον δρόμο από αντάρτες του ΕΔΕΣ, εκτράπηκε της πορείας του και ο ίδιος βρέθηκε νεκρός την επόμενη μέρα μέσα σε θάμνους στην άκρη του δρόμου.

Στα επόμενα χρόνια και μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, έχει εκφραστεί με σπαρακτικό τρόπο η οδύνη του γερμανικού λαού για το θλιβερό αυτό και τραγικό κομμάτι του παρελθόντος. Το απλό και κρίσιμο όμως

ερώτημα παραμένει αναπάντητο. «Αρκούν όλα αυτά για τη δικαίωση των αθώων θυμάτων;» Ισχυρίζονται κάποιοι ότι κατά τη διάρκεια ενός πολέμου όλα συγχωρούνται και ας μην επιτρέπονται. Είναι και αυτός ένας αφορισμός, για να καλύπτονται και για να δικαιολογούνται άγρια εγκλήματα, όπως αυτό που διαπράχθηκε στο χωριό Κομμένο της Άρτας στις 16 Αυγούστου του 1943 από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής.

Άμαχοι και αθώοι, συνολικά 317 άτομα, εκτελέστηκαν με φρικτό και βασανιστικό τρόπο, εντελώς αναίτια και έναν κατακτητή μα βάρβαρα αισθήματα. Άνδρες και γυναίκες, υπερήλικες, έφηβοι και νήπια έγιναν θύματα μιας «εκκαθαριστικής επιχείρησης», που δεν είχε ούτε την τυπική δικαιολογία της εκδίκησης.

Η τραγωδία του Κομμένου, του ειδυλλιακού αυτού χωριού της Άρτας καταδεικνύει την χωρίς όρια απανθρωπιά του πολέμου και επισημαίνει το βάθος στο οποίο μπορεί να φτάσει η αγριότητα των ανθρώπων, όταν τα ένστικτα ξεφεύγουν από κάθε έλεγχο. Τίθεται λοιπόν ένα εύλογο και καίριο ζήτημα: «Ποια είναι τα όρια της υπακοής και της εκτέλεσης απάνθρωπων διαταγών;»

Η Ελλάδα μέχρι σήμερα είναι η μόνη χώρα που δεν έχει αποζημιωθεί για τα εγκλήματα που διέπραξαν τα γερμανικά κατοχικά στρατεύματα, παρά το γεγονός ότι έχει καταβάλλει μεγάλο φόρο αίματος κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής.

Οι μνήμες παραμένουν ζωντανές. Το πένθος δεν έχει εγκαταλείψει το χωριό και οι εκδηλώσεις τιμής συνεχίζονται με τη σιωπή της περισυλλογής και με υπερηφάνεια για τους αδικοχαμένους κατοίκους του Κομμένου.

Θεσσαλονίκη Αύγουστος 2020

Βιβλιογραφία

1. Χ. Φ. Μάγιερ, Η ΦΡΙΚΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΕΝΟΥ.
2. Ημερήσιος τύπος.